

Editoriaal

Dit Cahier gaat over integrale veiligheid en de rol van de politie daarin. De gasteditoren zijn op zoek gegaan naar die sectoren waar de politie niet de centrale regierol opneemt, maar wel als partner functioneert in een breder veld. Het gaat hierbij om actoren uit de niet-commerciële private sector of andere publieke rechtshandhavers. Kortom, dit Cahier behandelt integrale veiligheid in de breedste betekenis van het woord en stelt de klemmende vraag in welke mate de politie kan en wil meewerken met partners in die situaties waarop zij niet noodzakelijk de regie voert. Wat zijn de succesvoorwaarden hiertoe en wat zijn de valkuilen?

Een **eerste** bijdrage in dit Cahier is van de hand van PETRA NIJMEIJER en CHRISTINE VAN DIJK¹ en draagt als titel *'Hoe een integrale aanpak echt van de grond kan komen: de Top600 in Amsterdam'*. De hier voorgestelde aanpak ging van start in mei 2011. De ketensamenwerking staat centraal, hetgeen niet noodzakelijk nieuw is, maar er zijn wel dikwijls systeemfouten in de keten die na zoveel jaar bijna als een gegeven werden beschouwd. Deze worden op de bestuurlijke tafel gelegd en via de best denkbare manier opgelost: op casusniveau. Het gaat dus om een nieuwe manier om aan de ketensamenwerking invulling te geven, ook door organisaties die voorheen niet direct met elkaar in verbinding stonden (zoals de samenwerking tussen de reclassering en gemeentelijke diensten of de penitentiaire inrichtingen als nieuwe bondgenoot bij het sluitstuk van de keten, Nazorg Detentie). In dit artikel geven de auteurs toelichting bij de vernieuwende aspecten in deze aanpak: over een zoektocht naar problemen. Het gaat ook over het verschil kunnen maken door focus op een gezamenlijk doel. Over regie vanuit de gemeente met als boegbeeld de burgemeester. Over sturen op resultaat, monitoren op resultaat, aanspreken op uitblijven van resultaat en het zichtbaar maken van resultaten.

De **tweede** bijdrage in deze bundel is van JAAP NOORDA en ANNELIEKE VAN DIJK² en draagt de titel *'Politie en jongerenwerk: complementaire informatiebronnen voor lokaal jeugdbeleid'*. De auteurs leggen er de nadruk op dat politie en jongerenwerk belangrijke informanten zijn over jeugdgroepen die zich in een wijk ophouden. Uit onderzoek blijkt dat hun wijze van informatieverzameling en de consequenties daarvan voor lokaal jeugdbeleid echter verschillen. De politie vergaart informatie op structurele basis, maar beperkt zich daarbij tot individuen van problematische jeugdgroepen. Het jongerenwerk inventariseert jeugdgroepen op incidentele basis, maar heeft wel oog voor een bredere categorie en hun sociale context. Toch legt de informatie van de politie meer gewicht in de schaal bij het ontwikkelen van lokaal jeugdbeleid. Gepleit wordt voor een betere samenwerking tussen politie en jongerenwerk. Door eenduidig te communiceren naar jeugd die van huis uit te weinig meekrijgt hoe zich te gedragen, delen van informatie over hun doen en laten en gezamenlijk op te komen voor voldoende mogelijkheden voor hun vrijetijdsbesteding zijn ze beter op het goede pad te houden.

¹ Beide auteurs zijn werkzaam bij het programmabureau Top600, bij de gemeente Amsterdam. <http://www.amsterdam.nl/gemeente/organisatie-diensten/sites/top600/feiten-cijfers/feiten-cijfers/>

² De auteurs zijn als onderzoeker werkzaam bij Noorda en Co, een onafhankelijk bureau voor analyse en aanpak van jeugdvragestukken. www.noordaenco.nl

Een **derde** bijdrage heeft het over ‘*Praktijken van selectieve uitsluiting, Over de bescherming door en tegen veiligheidsassemblages*’. Het stuk is van de hand van MARC SCHUILENBURG en RONALD VAN STEDEN³. De auteurs stellen vast dat de politie steeds vaker onderdeel is van lokale veiligheidsassemblages die bestaan uit een veelheid aan publiek en private partijen. Contracten en verboden zijn in dergelijke gevallen veelvoorkomende instrumenten, die zulke assemblages inzetten om orde en veiligheid in winkels, trams en horecagelegenheden te handhaven. Het is de vraag hoe de notie van rechtsbescherming zich verhoudt tot deze vormen van publiek-private machtsuitoefening. Dit artikel bevat een kritische beschouwing over het gebruik van contracten en verboden in de veiligheids-handhaving, die noopt tot een herbezinning over de rol van de politie als hoeder van het publieke goed veiligheid.

De **vierde** bijdrage aan dit Cahier is van de hand van VASCO LUB⁴, die het heeft ‘*Over burgerbestuur en buurttoezicht. Succes en falen van sociale interventies op het gebied van buurtleefbaarheid*’. Dit artikel toetst dominante interventietheorieën van sociale interventies op het raakvlak van burgersamenleving en politie. Aan de hand van wetenschappelijke inzichten wordt de plausibiliteit beoordeeld van informeel en formeel menselijk toezicht in de publieke ruimte; de burgerbesturen en vormen van buurttoezicht (vrijwillige buurtwachten en straatcoaches). Hoe aannemelijk is het dat deze arrangementen een verbetering van de leefbaarheid bewerkstelligen? Uit de toetsing blijkt dat de meeste interventietheorieën hoogstens kunnen steunen op een matige wetenschappelijke basis. Implicaties voor beleid alsmede voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek worden besproken.

WIM D’HAESE⁵ gaat in de **vijfde** bijdrage van dit Cahier in op ‘*Integrale veiligheid in een lokaal politiekorps, Een concrete aanpak van (on)veiligheid in de schoolomgeving: hoe alle schakels van de ketting elkaar versterken*’. Hij gaat ervan uit dat samenwerken een cruciaal ‘werkwoord’ is voor de beheersing van veiligheid. De laatste jaren kan evenwel geobserveerd worden dat de traditionele regie binnen het integraal conceptueel denken onderhevig is aan een economisch denken. Besparen is de boodschap. In deze bijdrage wordt een concrete aanpak van onveiligheid in de schoolomgeving door een lokaal politiekorps onder de loep genomen. Er wordt bijzondere aandacht geschonken aan de toepassing van een aantal begrippen en concepten die de politie hanteert bij een integrale aanpak. Tevens wordt de PLP 41 als instrument naar voren geschoven om een afdoend ‘integraal’ antwoord te bieden op concrete problemen binnen de schoolomgeving. Vervolgens worden ook uitdagingen in de wisselwerking tussen school en politie geformuleerd die alle schakels van de ‘ketting’ kunnen versterken. Tot slot worden knelpunten en aanbevelingen geformuleerd.

³ Beide auteurs zijn verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Marc Schuilenburg doceert aan de afdeling Criminologie. www.marcschuilenburg.nl / m.b.schuilenburg@vu.nl. Ronald van Steden doceert aan de afdeling Bestuurswetenschap en Politicologie. www.fsw.vu.nl/en/departments/political-science-and-public-administration/staff/van-steden/index.asp / r.van.steden@vu.nl

⁴ Vasco Lub is socioloog en heeft in de vorm van het Bureau voor Sociale Argumentatie een eigen onderzoeks- en adviespraktijk. Hij is daarnaast verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (vakgroep Sociologie). Hij publiceerde recent het boek ‘Schoon, heel en werkzaam? Een wetenschappelijke beoordeling van sociale interventies op het terrein van buurtleefbaarheid’ bij Boom/Lemma, dat genomineerd werd in het kader van de recente SMV-publicatieprijs. <http://socialeargumentatie.nl> / v.lub@socialeargumentatie.nl

⁵ De auteur is commissaris van politie – verbindingsofficier bij de provinciegouverneur Vlaams-Brabant. Hij is criminoloog en vrijwillig medewerker aan het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC). <http://www.vlaamsbrabant.be/over-de-provincie/veiligheid/index.jsp>

In de zesde bijdrage van dit Cahier Politiestudies gaan PHILIP WILLEKENS en RACHID KERKAB⁶ in op het preventiewerk in België, met het artikel '*Criminaliteitspreventie 2.0.: samen-werken in netwerken*'. Voor de auteurs vormen samenwerkingsverbanden cruciale bouwstenen voor de beheersing van onveiligheidsfenomenen. Zij stellen vast dat de afgelopen jaren actoren hun rollen en verantwoordelijkheden in de veiligheidsketen evalueren in functie van kerntaken, beperkte mensen en middelen. Daarom komt ook het traditionele regiemodel in het integrale veiligheidsdenken onder spanning te staan. In deze bijdrage wordt een spiegel voorgehouden aan de samenwerkingsverbanden door een (federale) bestuurlijke overheid. Bijzondere aandacht wordt geschonken aan de mogelijkheden en beperkingen van een geïntegreerde aanpak. Vervolgens wordt een alternatief model naar voren geschoven om een antwoord te bieden op samenwerking waar regie ontbreekt of niet expliciet aanwezig is. Het sturen op samenhang, kennis en effecten kunnen het welslagen van partnerschappen daarbij bevorderen. Ter illustratie worden enkele projecten beschreven waarin de rollen en verantwoordelijkheden van zowel de regisserende als netwerkende overheid worden belicht. Tot slot wordt gereflecteerd welke perspectieven deze samenwerkingsverbanden kunnen betekenen voor de veiligheidsactoren in hun bijdrage aan de maatschappelijke veiligheid.

FREYA VANDER LAENEN en CIS DE WAELE⁷ gaan in de zevende bijdrage van dit Cahier in op '*Straathoekwerk en politie: 2 handen op 1 onderbuik?*' Zij gaan uit van de premisse dat de samenwerking tussen de politie en het straathoekwerk (en het sociaal werk) essentieel is voor de ontwikkeling van een geïntegreerd lokaal beleid. De insteek van deze bijdrage is tweeledig. Ten eerste wordt gekeken waar de spanningsvelden in de samenwerking tussen straathoekwerk en politie liggen. Ten tweede wordt via drie doelgroepen (personen met problematisch druggebruik, psychiatrische patiënten zonder opvang en radicaliserende jongeren) gekeken naar mogelijke vormen van constructief overleg tussen beide partners. De politie en het straathoekwerk komen in contact met dezelfde maatschappelijk kwetsbare groepen. Zij hebben, elk vanuit hun eigen expertise, een belangrijke signaalfunctie over 'de onderbuik' van de samenleving. Ondanks gedeelde ervaringen en doelgroepen mogen we niet blind zijn voor de spanningsvelden die in de samenwerking naar boven komen. Deze spanningsvelden sluiten samenwerking niet uit, zolang aan een aantal randvoorwaarden is voldaan. De belangrijkste randvoorwaarde is volgens de auteurs de erkenning van de verschillen in de doelstellingen en werkwijze van beide partners.

De achtste bijdrage is van de hand van SIGRID VAN GRUNDERBEECK⁸ en behandelt '*Politie als partner in het herstelrecht*'. De auteur stelt vast dat politie evolueert in concepten en in werking en is steeds op zoek om samen met de juiste actoren te komen tot een integraal veiligheidsbeleid. Herstelrecht is een visie op recht doen. Politie neemt in de sector van herstel(recht) niet de centrale regierol op, maar kan als belangrijke partner functioneren. Vanuit een aantal praktijkvoorbeelden uit Leuven wordt aangetoond welke rol politie in herstel kan opnemen en hoe deze rol kan bijdragen tot een meer herstelgericht en beter aanbod. De auteur stelt vragen als: is het wenselijk politie te

⁶ Philip Willekens is Directeur-Generaal FOD Binnenlandse Zaken, Algemene Directie Veiligheid en Preventie. Rachid Kerkab is Directeur a.i., FOD Binnenlandse Zaken-Algemene Directie Veiligheid en Preventie. www.besafe.be / philip.willekens@ibz.fgov.be; rachid.kerkab@ibz.fgov.be

⁷ Freya Vander Laenen is hoogleraar criminologie bij Universiteit Gent. Cis Dewaele is Coördinator Straathoekwerk Vlaanderen/Reach Out, stafmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Freya.vanderlaenen@ugent.be; cis.dewaele@steunpunt.be

⁸ Sigrid Van Grunderbeeck is politieke schadebemiddelaar bij de lokale politie van de politie Leuven. sigrid.vangrunderbeeck@politieleuven.be

betrekken bij herstelrechtelijke praktijken? Zijn herstel en politie verenigbaar? Als we slechts oppervlakkig kijken naar de onderliggende waarden en doelstellingen van herstelrecht enerzijds en van politie anderzijds, lijkt een 'nee, eigenlijk niet' vanzelfsprekend.

De **negende** bijdrage is van ELKE DEVROE⁹, getiteld '*Het kopje naast het schoteltje. Over de gestructureerde versnippering in het integrale veiligheidsbeleid*'. Deze bijdrage plaatst het integraal veiligheidsbeleid in België in een historisch-constitutioneel perspectief. De probleemstelling, namelijk het ontbreken van overkoepelend gezag op gemeentelijk vlak, zorgt voor een grote diversiteit bij lokale besturen in het vormgeven van een integraal veiligheidsbeleid. De auteur stelt vast dat doorzettingsmacht voor de burgemeester als centrale bestuurder die diverse partners moet aansturen, niet wettelijk werd voorzien. Het politiek en bestuurlijk draagvlak, vereist om goed te kunnen besturen, is niet steeds aanwezig. Deze bijdrage gaat in op de ingewikkelde Belgische staatsstructuur. Meer in het bijzonder heeft de derde staats hervorming het vormgeven van een integraal veiligheidsbeleid structureel bemoeilijkt, aldus de auteur. De terminologie van het integraal veiligheidsbeleid en de toepassing ervan wordt hier geschetst als beleidsantwoord op een divers aantal criminologische theorieën. Besluitend reikt de bijdrage een paar mogelijke oplossingen aan voor de versnippering, onder meer vanuit praktijken in Nederland en in Groot-Brittannië.

ANNEMARIJN WALBERG¹⁰ sluit dit Cahier af met een **tiende** bijdrage, getiteld '*Wat samenwerkende lokale professionals zouden kunnen bereiken, maar tot op heden nog niet deden*'. Zij stelt vast dat, om de veiligheid in achterstandsbuurten te verbeteren, in het kader van het krachtwijkenbeleid een veelheid aan interventies werd ingezet. Uit metingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt echter dat de veiligheid in deze buurten niet of nauwelijks is toegenomen. Dat lijkt wellicht opzienbarend, maar dat is het niet als in ogenschouw wordt genomen dat daarvoor de collectieve weerbaarheid van bewoners zal moeten worden versterkt, aldus de auteur. Om collectieve weerbaarheid te vergroten, is het in de eerste plaats noodzakelijk dat het vertrouwen van bewoners in professionals wordt hersteld. Pas als bewoners denken te kunnen rekenen op het optreden van professionals, zullen zij zelf bereid zijn een bijdrage te leveren aan de veiligheid van hun buurt. Dat herstel van vertrouwen blijkt maar langzaam te verlopen. Het gebrek aan effecten op veiligheid in achterstandsbuurten zou daarom niet moeten ontmoedigen, maar redenen moeten zijn om nog langer vol te houden.

De auteurs en de gasteditoren hopen van harte dat dit Cahier mag bijdragen aan een verdieping van de discussie inzake integrale veiligheid en de rol die de politie hierin kan (of zou moeten) innemen. We wensen de lezer veel leesgenot en stimulerende gedachten bij de lectuur ervan. En we beloven ... het is ronduit spannend leesvoer.

De gasteditoren

Paul Ponsaers, Lodewijk Gunther Moor, Wim D'haese, Marnix Eysink Smeets.

⁹ Elke Devroe is Universitair Hoofddocent Instituut Bestuurskunde Universiteit Leiden, Campus Den Haag. e.devroe@cdh.leidenuniv.nl

¹⁰ Annemarijn Walberg is Adviseur/Onderzoeker bij Significant, een zelfstandig advies- en onderzoeksbureau. http://www.significant.nl/onze_mensen/8-annemarijn-walberg/ annemarijn.walberg@significant.nl